

L'Esquella de la Torratxa

Ay. XL. Número 2127

15 cèntims = Atrassats 30

Barcelona, 17 d'Octubre de 1919

L'ECCE-HOMO

—Com hi ha Déu, és una ganga el viure a Barcelona!...

(Aquest ninot, com tot el número, ha sigut censurat)

Vapors TAYÁ

Servei bisetmanal entre BARCELONA i GÈNOVA per vapors rapidíssims de gran luxe

VAPOR CAPITÀ REVUELTA

SORTIDES. — De Barcelona: Els dimecres a la 1 de la tarda. — De Gènova: Els dissabtes a la 1 de la tarda

Gran confort - Servei restaurant de primer ordre - Concert en els menjars - Perruqueria - Manicura - Quartos de bany, & &

VAPOR TERESA TAYÁ

SORTIDES. — De Barcelona: Els dissabtes a les 7 de la tarda. — De Gènova: Els dimecres a les 7 de la tarda

Per a informes dirigir-se a les oficines

FILLS DE JOSEP TAYÁ, S. en C.

Josep A. Clavé, 2. — Telèfons 841-A., 3026-A., 5506-A., 5507-A. — BARCELONA

EN MADRID: Conde Xiquena, 8

EN GÈNOVA: Carpi & Figli (Portici Vittorio Emanuele)

GRANS MAGATZEMS

DAMIANANS

EXPOSICIO I VENDA

D'ARTICLES VARIATS AL

preu únic de **3²⁵** pessetes

Abrics per a senyora i cavaller, jerseis, vestits, pells, barrets, boas ploma, impermeables, calçats, etc.

Mobles de totes menes

GRAN ASSORTIT en articles per a regals, marbres, bronzes, juguets, gèneres de punt, guants, paraigües, bastons, alfombres, articles sport, aparells parlants

Camiseria, perfumeria, bisuteria, cristalleria, plateria, sastreria, ferreteria, parament de cuina, maquinària, etc.

CALÇATS A PREUS DE FABRICA

MODELS DE GRAN NOVETAT

MODELS PRÀCTICS PER A PEUS DELICATS

**CALÇATS FINS
I ECONÒMICS
DE TOTA MENA**

**LA FRANCO ESPAÑOLA
, ESCUDILLERS, 25
BARCELONA**

VENDES AL ENGROS I AL DETALL

BAZAR

DE LA

UNION

Útils pe a escriptoi
Tintes bones calitats

Carrer Unió, 3
BARCELONA

SOLER Y TORRA GERMANS, Banquers

Compra venda de valors - Ordres de Borsa - Canvi de moneda - Giros sobre l'estranger - Comptes corrents en monedes Nacional i Estrangera

Rambla d'Estudis, n.º 13 i Bonsucès, n.º 1

CRÓNICA

DOS DIES GLORIOSOS

L'ESQUELLA integrà la primera expedició de catalans a Perpinyà per a oferir a França la fraternitat de Catalunya. L'ESQUELLA anà al front. L'ESQUELLA ha presenciada aqueix epíleg patriarcal que el Rosselló posa a la guerra amb l'homenatge an En Joffre.

Vé amb nosaltres el president de la poesia, En Guimerà, i el president de la prosa, En Puig i Cadafalch; el president de la música, En Morera, i el president dels voluntaris catalans, En Soler i Pla. És l'expedició dels quatre presidents. Però el president dels

presidents és En Puig i Cadafalch. Alt, ossut, endolat, amb els pòmuls pronunciats, amb la barbeta petita i blanca, amb les ulleres inquietes, sembla un iugo-eslau o un xeco-eslovac. Ell i En Josep M.ª Roca, d'una pulcritud britànica, són els més europeus de la colla. I els menys europeus, nosaltres, els escriptors, amb els nostres barrets inverosímils, amb les nostres gesticulacions i rialles. Deven semblar periodistes d'una tribu balcànica.

*
**

Cerbère. Un cartell de la xocolata Meunier, un gendarme, una còfia, cap balcó, porticons, diaris, molts diaris, un «pardon», un «merci», un militar simpàtic. Som a França.

Però encara no ens hem després del tot d'Espanya. Per l'andèn passen unes colles d'homes bruts, que donen la sensació de intermediaris entre l'indígena i l'home ci-

El Marescal Joffre

vilitzat. Són els pobres treballadors espanyols que van i venen de França. Com que sempre van carregats amb un farcell que els obliga a corvar-se, els rossellonesos els hi diuen: «Les escargots». Els cargols... A la sortida de la duana de Port bou, l'Estat espanyol hauria de posar una piscina i uns magatzems de robes fetes, per a vestir an aquests homes a la seva sortida d'Espanya, com se banya i se vesteix als pobres a la seva sortida dels assils.

*
**

Perpinyà. La ciutat és una bandera tricolor, trencada per les quatre barres de Catalunya. Visques, banderes, aplaudiments, barrets de copa alts, condecoracions, nens amb barretines, un chor català i autos que ens conduïxen per entremig de la multitud.

No sabem perquè l'Utrillo, el majordom de la Diputació, se col·loca en seient davanter del nostre auto. La gent veu un home enxisterat i solemne, i creient que som uns personatges ens ovaciona. Uns catalans criden: «Visca el nostre president!» O an En Camps Margarit o an a mi ens han pres per En Puig i Cadafalch. En Camps saluda, saluda sempre, saluda a tothom, i unes noies, escoltant el crit dels catalans i veient an En Camps saludant, solemne, diuen:

—Es guapo el president.

*
**

Vi d'honor. Davant d'En Puig formen els macers de la Diputació — botes altes, trajo marró amb solapes de vellut, i en el trauc l'escut brodat de Catalunya. L'Utrillo,

de frac, dret, en un extrem de l'entrada, sembla Don Joan esdevingut «vieux marcheur». Davant de la decoració, als catalans ens escomet la vanitat:

—Que'n sabem de fer aquestes coses! I que'n quedem de bé!

Sonen *Els Segadors*. An En Puig li espurnegen els ulls. Canten la «coup santa» els felibresos de Provença. Comptem sis, deu, dotze discursos. Ens comença a ofegar l'estètica. Provençals, rossellonesos, catalans, és a dir, totes les cançons, totes les musiques, totes les banderes, totes les gesticulacions, tots els crits. L'ànima de l'Alfons Daudet deu córrer per aquí, somrient.

L'homenatge. La multitud s'arreglera espontàniament sense necessitat de guàrdies. La columna se posa en marxa. Al davant els gendarmes de gala, després una noia provençal portant, com una creu, l'espasa d'honor que la Provença regala an En Joffre. Té allò un aire arcaic, de llibre de cavalleries. Després marxem nosaltres, i davant de tots En Soler i Pla. Quan anàrem al front, En Soler i Pla cercava catalans que visquessin a França i que morissin per la França. Ara cerca banderes catalanes. N'ha trobades per tot arreu. Sap que una companyia de soldats la porta de banderí, que els nens la mostraran a la mà, que a la prefectura n'hi ha una presidint la taula del banquet ofert a les personalitats.

Soldats, formats. Deu banderes de regiments estripades. Musiques que toquen *La Marsellesa*, campanes que repiquen, canons que tiren, gentada que udola, flors que plouen del cel. El passeig dels plàtans sembla un alt

i enorme arc triomfal verd-or...

Els ulls volen plorar de joia, però encara no posem el suau orgull de les llàgrimes, i mentre impedim que se'n vagin cara avall, deixem al cor que s'esbravi. Els visques a França i a Catalunya ens surten en creu de les entranyes.

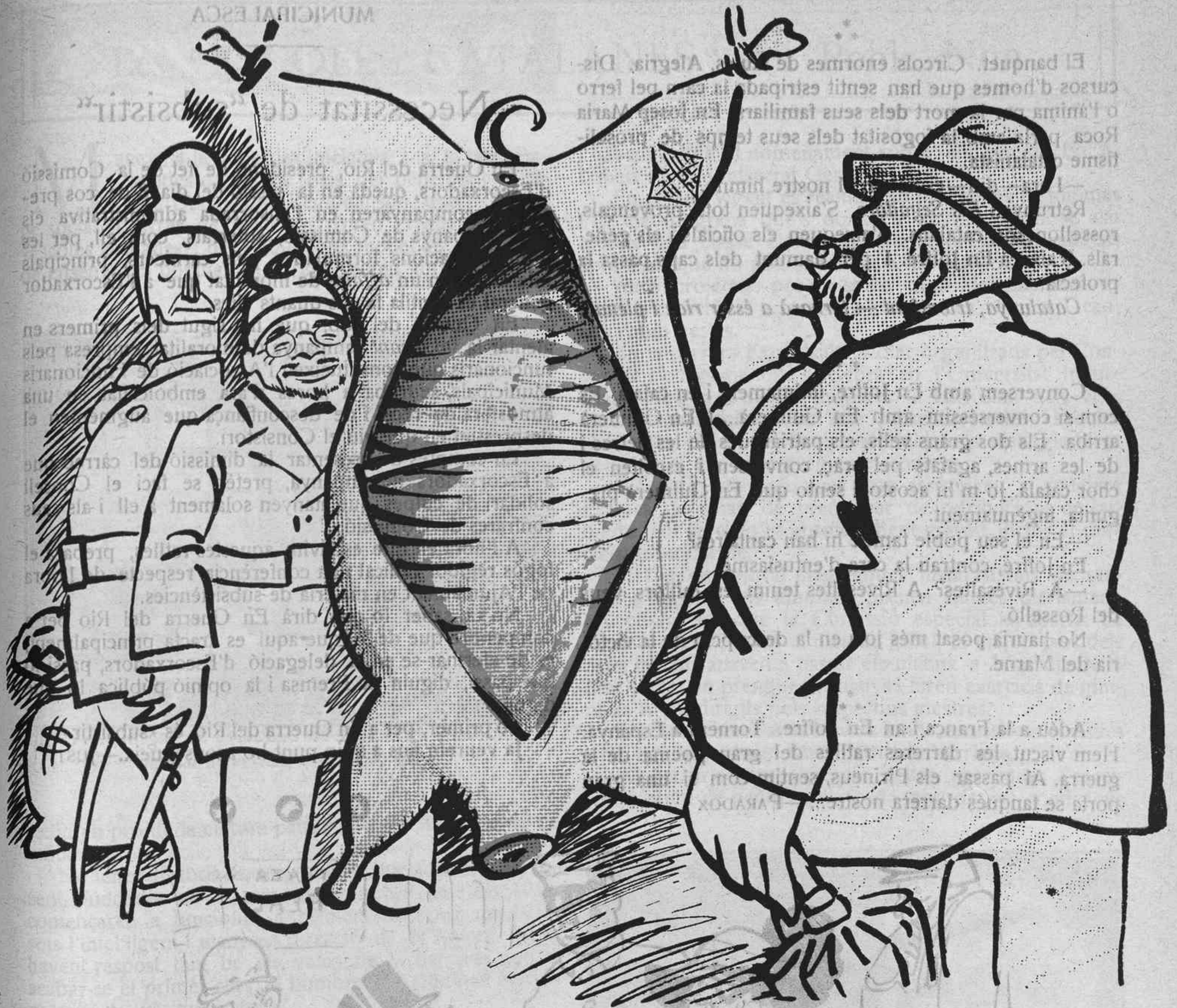
*
**

I En Joffre? Heu-se'l aquí. En Joffre ja té una actitud i una indumentària llegendàries com Napoleón i el rei Frederic. La guerrera negra, els pantalons vermells, botes

—Maxim... Maxim...?... Si tendrá algo que ver con los maximalistas?...

—Caray, caray!... Más Peleas todavía?... La cosa está que bufa!

LA QUESTIÓ DE LES CARNS

—Quina catipén, nois!... Això sí que és fer-nos passar bou per bèstia grossa!

de montar i al pit tres plaques. Camina pausadament, una mica acotat. De tant en tant fa el saludo militar, amb una «bonhomie» de paisà que no pot saludar d'altra manera. Mig riu, i té tota la cara somrosada. I aquest home, que avença així, a peu, sense espasa, és el marescal del món.

El general Deville, sec, amb monocle, el saluda. Parla de la batalla del Marne i de la revolució francesa, amb una eloqüència precisa. Aquest general que evoca la revolució, és la França. I aquest poeta provençal, que ha donat a la pàtria els versos i la sang, és la França. I aquets alcalde honorable, és la França. I aquest arquebisbe, monsenyor Carselade, valetudinari, que és tot esperit, que no té més que pell i ossos, i que parla de la Llibertat, és la França...

I aquest home, d'una paraula justa i fonda que parla ple d'orgull per la seva llengua no francesa, i que diu an En Joffre que la seva terra ha donat a França més morts que no pas moltes nacions bel·ligerants, aquest home és Catalunya. «Veni—diu En Puig i Cadafalch—a Barcelona, i passareu, com un Cèsar, per la via sacra de les Rambles...»

Jo no he aplaudit mai a un home de la «Lliga», i hauria abraçat an En Puig i Cadafalch contra el pit, damunt el cor. Cap home podia trobar en aquell moment oració més sòbria i més intensa. I després, l'oferta magnífica: «Veni a la nostra via sacra.» Barcelona s'obrirà darrera de la multitud, com una ciutat predestinada, les rambles enceses per la multitud mística i les nostres mil banderes.

*
**

El banquet. Círcols enormes de taules. Alegria. Discursos d'homes que han sentit estripada la carn pel ferro o l'ànima per la mort dels seus familiars. En Josep Maria Roca parla amb la fogositat dels seus temps de proselitisme catalanista.

—I ara—diu—escoltem el nostre himne.

Retrunyen *Els Segadors*. S'aixequen tots, provençals, rossellonesos, catalans. S'aixequen els oficials i els generals. S'aixeca En Joffre. I per damunt dels caps passa la profecia:

Catalunya, triomfant — tornarà a ésser rica i plena...

*
**

Conversem amb En Joffre, íntimament i en català. Es com si converséssim amb En Guimerà... I En Guimerà arriba. Els dos grans vells, els patriarques de les lletres i de les armes, agafats pel braç, conversen i escolten el chor català. Jo m'hi acosto i sento que En Guimerà pregunta, ingènuament:

—En el seu poble també hi han cantaires?

En Joffre, contrau la cara d'entusiasme:

—A Rivesaltes? A Rivesaltes tenim les millors veus del Rosselló.

No hauria posat més joia en la descripció de la victòria del Marne.

*
**

Adéu a la França i an En Joffre. Tornem a Espanya. Hem viscut les darreres ratlles del gran poema de la guerra. Al passar els Pirineus, sentim com si una gran porta se tanqués darrera nostre... —PARADOX

Necessitat de "subsistir"

En Guerra del Rio, president de fet de la Comissió d'Escorxadors, quedà en la sessió del dia 8 de cos present, l'acompanyaren en l'ensorrada administrativa els seus companys de Comissió, soterrats, com ell, per les greus acusacions formulades pels carnicers, principals interessats en un *affaire* de moralitat que a l'Escorxador general es ventila fa uns quants dies.

En Guerra del Rio, que ha sigut dels primers en alentar la *sol disant* campanya de moralitat empresa pels funcionaris que constitueixen l'Associació de Funcionaris Municipals, se troba a hores d'ara embolcallat en una atmòsfera de recel i de desconfiança que augmenten el desprestigi en que viu el Consistori.

En comptes de presentar la dimissió del càrrec que a Escorxadors desempenya, pretèn se faci el Consell solidari de culpes que atanyen solament a ell i als seus confreres de Comissió.

A l'hora en que escrivim aquestes ratlles, prepara el fogós regidor radical una conferència respecte de l'obra de l'Ajuntament en matèria de subsistències.

No cal saber lo que dirà En Guerra del Rio per a comprendre que de lo que aquí es tracta principalment, es de afermar-se en la delegació d'Escorxadors, passi lo que passi, diguin la Premsa i la opinió pública lo que diguin.

Lo primer, per a En Guerra del Rio, és «subsistir». Ja veurem fins a quin punt ho aconsegueix.—JUST

LA VAGA DELS FONDISTES

Una taula de restaurant improvisada.

Les «ESCOLES CATALANES» del Poble Nou

MERCÈS a la generosa iniciativa i a la tasca patriòtica de alguns socis del benemèrit «Ateneu Democràtic Regionalista» que té l'estatge social al carrer de Wad-Ràs, foren creades aqueixes «escoles catalanes», del Poble Nou, model de institucions de ensenyança popular que representen un esforç col-

Interior de l'Escola, a l'hora de classe

lectiu en pro de la cultura pàtria a totes llums digne de imitar-se.

No tenen història encara, puix la llur actuació es recent. Fundades en el mes de setembre de l'any 1918, començaren a funcionar a primers de janer del 1919, sots l'intel·ligent i manyosa direcció de N'Antoni Riera, havent respost tant bé els veïns de la barriada que, al acabar-se el primer curs, el nombre de alumnes inscrits passava de un i quarentena.

Les esmentades Escoles no tenen altre subsidi ni altre element de vida que els donatius voluntaris dels socis de l'«Ateneu», de qualques industrials i altres veïns de la barriada, fent-se efectius actualment uns ingressos mensuals de prop de mil pessetes.

El local de l'escola, molt apropiat, té envejables condicions; de la decoració en conjunt així com de les pintures murals, se'n encarregà l'artista J. Obiols i el projecte és obra del arquitecte Fissas.

Les «Escoles Catalanes» del Poble Nou han mantingut també obertes durant l'any classes especials de Francès, Anglès i Català per a senyoretetes; i, per a senyors, classes de música i de cant.

Actualment se treballa per a augmentar el nombre de alumnes inscrits que arribaran, de segur, a un centenar, havent sigut nomenats pel cas un nou mestre i una professora, aquesta darrera per a dedicar-se als pàrvuls, quals nomenaments s'han efectuat després de un concurs de qual jurat n'ha format part el tècnic de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, En Pau Romeva,

i havent caigut el nomenament sobre els senyor En A. Gibert i Na Montserrat Germá.

En el curs vigent es reanularan les classes de idiomes i de mecanografia que's donaven de nit, obrint-se així mateix una classe elemental, als vespres, destinada als aprenents que no poden assistir a les diurnes.

Altre projecte—pot dir-se en camí de viabilitat—és el de la creació de un curs de Gimnàstica rítmica i cançons amb gestes.

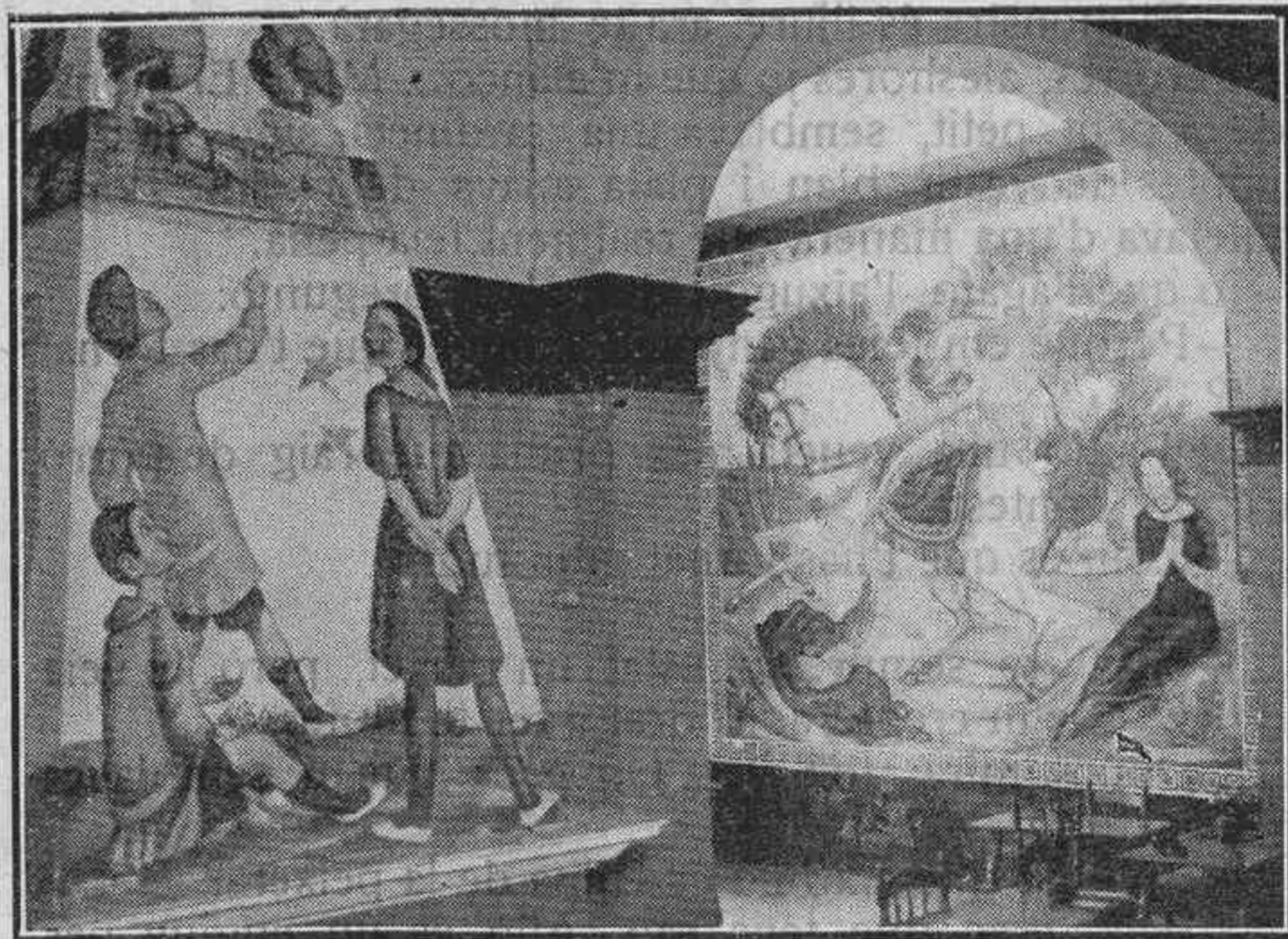
En la darrera Exposició Escolar organitzada pel Consell de Pedagogia, que's celebrà en l'Universitat Industrial no fa gaires mesos, despertà la curiositat dels visitants el material escolar que presentaven les «Escoles Catalanes» del Poble Nou; material [que's distingia força dels demés que constaven en el concurs.

Els pares dels alumnes que assisteixen a aqueixes Escoles no s'han de preocupar de retribucions de cap mena. Tot en elles es absolutament gratuït, inclòs el material i l'uniforme.

Hi han en el local magnífiques instal·lacions de serveis d'higiene; els alumnes prenen dutxes diàriament, exceptuant els que la Comissió especial ha apartat de aquesta cura. Durant el mes de juliol, la major part dels nens inscrits anaven a passar els matins a la platja de la Mar Bella, on prengueren banys i feren exercicis de gimnàsia sueca dirigits pels respectius mestres.

L'ensenyament se completa amb excursions i visites a les més importants fàbriques de la barriada.

Afegeixin a totes aqueixes belles pràctiques l'excel·lent costum de pendre nota cada mes de les condicions

El decorat de una de les sales.— Pintures murals

corporals de les criatures amb aparells *ad hoc*, apuntant-se les dades en unes cèdules antropomètriques de les quals se envia un duplicat als pares, i compendran lo que signifiquen les «Escoles Catalanes» del Poble Nou per al millorament intel·lectual i físic dels nois de la més simpàtica i populosa de les nostres barriades obreres.

El peix enganyat

AIXÒ és de quan jo bevia. Ara no fóra possible que ens passés res per l'estil, però, mireu si en som de crudels els homes...

En aquell establiment que jo freqüentava, tenien un taulell de marbre amb molta cristalleria i molts metalls polits. Hi havia una màquina d'aquelles que cada vegada que pagues fa: trinc!... com si volgués dir:

—Ja t'he fomat.

Gastaven una cafetera, sistema alambic, que xiulava, com una locomotora, en quan eres a lo més interessant de l'article de crítica musical d'una òpera que no havies escoltat i tenies decidit no escoltar mai; i sobre tot lluia sobre l'anomenat taulell una peixera, gàbia d'un peix monstruós, el qual fou ma obsessió i mon torment dies i dies.

Ja anava a beure; prou tractava de no mirar al petit monstre, però al alçar el beire tenia d'alçar la vista, i allí me'l trobava, roig i daurat, fent-me les més insolents de les ganyotes.

Jo'm preguntava:

—Què deu tenir aquesta bèstia? Què li has fet? Si beguessis aigua encara podria tenir-te per competidor, però si tu no'n tastes d'allò... No trobava la raó possible de les befes del peixot, no podia capir el perquè de les ganyotes.

Però tot té son dia, i hora arribà en que dos ubriacs alçaren llurs bastons i, com de consuetut, rebé qui menys culpa tenia en les qüestions. Aquesta vegada fou la peixera, que caigué feta en mil troços.

Al veure la desgràcia, saltí endarrera pensant:

—El monstre és lliure, ara te mossegarà.

Però res, aleshores jo que m'atranço... Miau! El monstre era petit, petit, semblava una sardineta, sinó que en comptes de vestir blau i plata anava de corinte i or. I pantejava d'una manera que realment feia pena.

Jo que l'agafo, l'aixugo i després li pregunto:

—Perquè em feies ganyotes? Com és que t'has tornat petit?

I ell amb una veueta més prima que raig de porró carlí, me contestà:

—Com és que t'has tornat gran tu?

—Jo?

—Si tu! Jo sempre so estat un peixet, però te veia tan petit que'm creguí amb dret a fer-te mofes.

—Doncs, mira: Jo't veia tan gros que'm semblaves un monstre.

—Vols dir que això no és culpa de la peixera?

—Peix, crec que tens raó. Allò és un enginy per afollar peixos i homes.

—No'n dubtis. I ara, adéu, mandar...

—Què?

—Que mandar. S'ha acabat.

I en efecte, obrí la boca, feu la postrera ganyota i finà.

D'aleshores, quan veig una peixera la trenco. No vui que pateixin els pobres animalets, pensant que nosaltres som petits com formigues, ni nosaltres creient que hi ha un llobarro quan no passa de xanguet el presoner.

LA DIVISIÓ DEL TREBALL

Un nordamericà, que's diu Taylor, ha trobat un sistema de treball, de «la divisió del treball», que diu que si es posés en pràctica, la producció augmentaria un dos-cents per cent en les indústries.

No descriurem aquest nou torment de la tal «divisió del treball», perquè els llegendors no l'adoptarien i farien santament, perquè faria més antipàtic de lo que ja és el treball mecànic.

En parlem, perquè ens ha recordat una volta que vàrem visitar un taller, on el treball estava tan dividit, que sempre més ens en havem recordat com una mena de somni terrible.

An aquest taller, o an aquesta fàbrica, pintaven cartes a mà. Les obreres tenien uns motllos per a anar pintant la que li tocava. Hi havia obrera que feia deu anys que només pintava que el quatre d'oros, mai el cinc: sempre el quatre d'oros. N'hi havia una altra, que en feia quinze, que se les tenia amb el cinc d'espases, i no passava mai d'aquell cinc; i per fi, la que ja feia vint anys pintava el rei d'oros o el rei de copes. Feu tota la vida aquell mateix rei. Si un dia hi havia una malalta, hi havia un trastorn a la indústria, perquè la que pintava un as havia de passar un dos, i la del dos un quatre, i aquesta un cinc, i la producció se'n ressentia, fins que la malalta es llevava i tornaven, mecànicament, a la carta que els pertocava.

Això, segons ens varen dir, donava uns resultats magnífics. Hi havia dona que amb els ulls clucs hauria fet la mateixa feina que amb els ulls oberts... i viceversa. El tenir vista era un luxe an aquesta mena de indústria, que se'n podia ben prescindir. Les mans s'havien tornat màquines i l'esma era el tot, an aquells tallers.

Vareig pensar, sortint d'allí, el gust que dona de fer una pipa, per a fer-la un sol i acabar-la: tallar la branca, treure l'escorxa, fer el forat, treballar l'escultura i sortir sencera de les mans, i quasi quasi poder fumar-la, comparant-ho amb aquesta feina que un fa una roda d'un rellotge sense sapiguer qui farà l'altra.

Fer un treball que un no se'l vegi fet, és lo mateix que poar aigua i tornar-la a tirar al pou.

Si jo pintés an aquell taller i em destinessin el dos de copes, no demanaria més jornal: faria una vaga jo tot sol per a que em deixessin pintar la sota de bastos.

XARAU

Aquest número ha sigut revisat
per la censura governativa

UN SERVIDOR JA TÈ RESOLTES TOTES LES VAGUES

La dels barbers

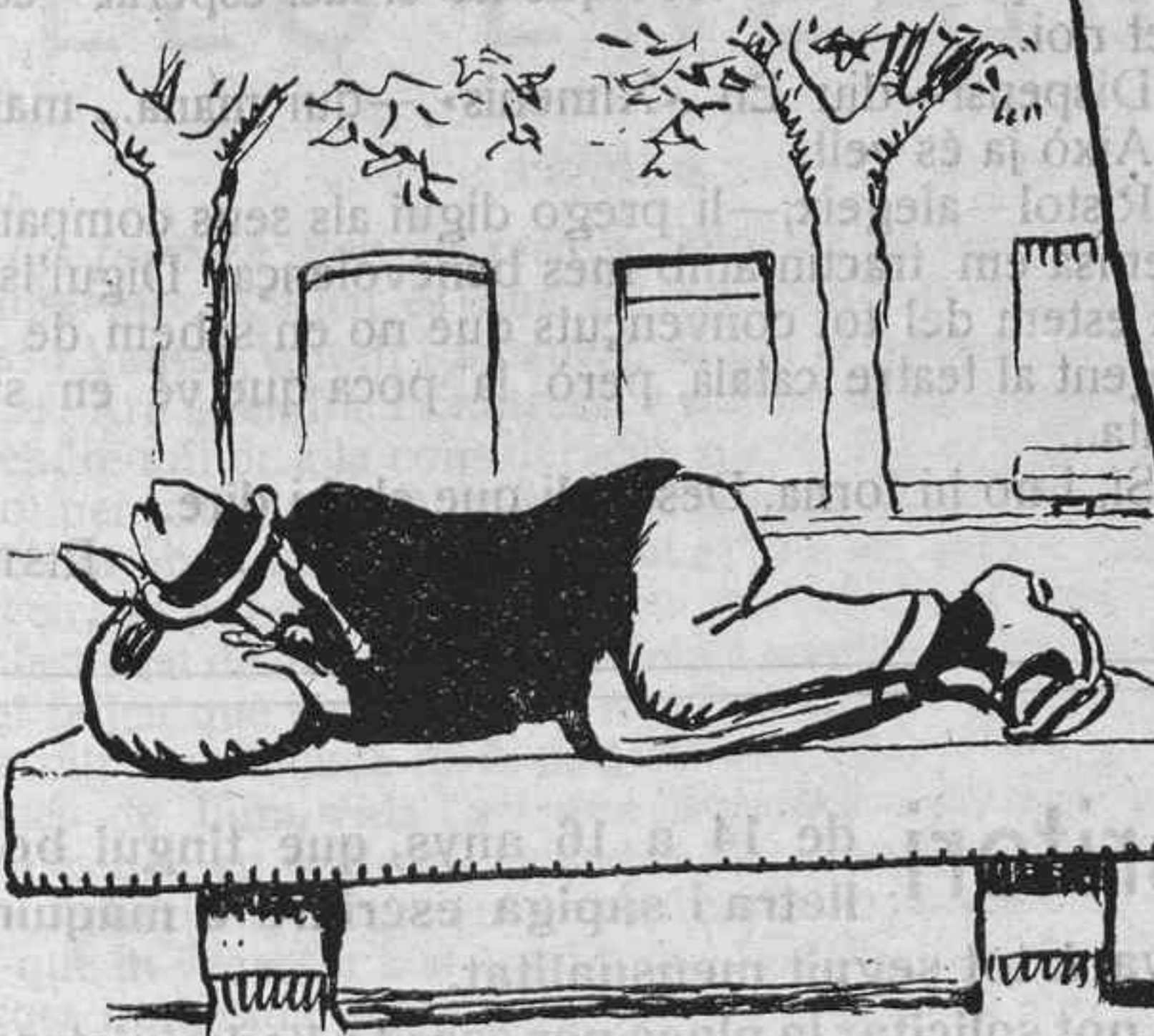
La dels fondistes

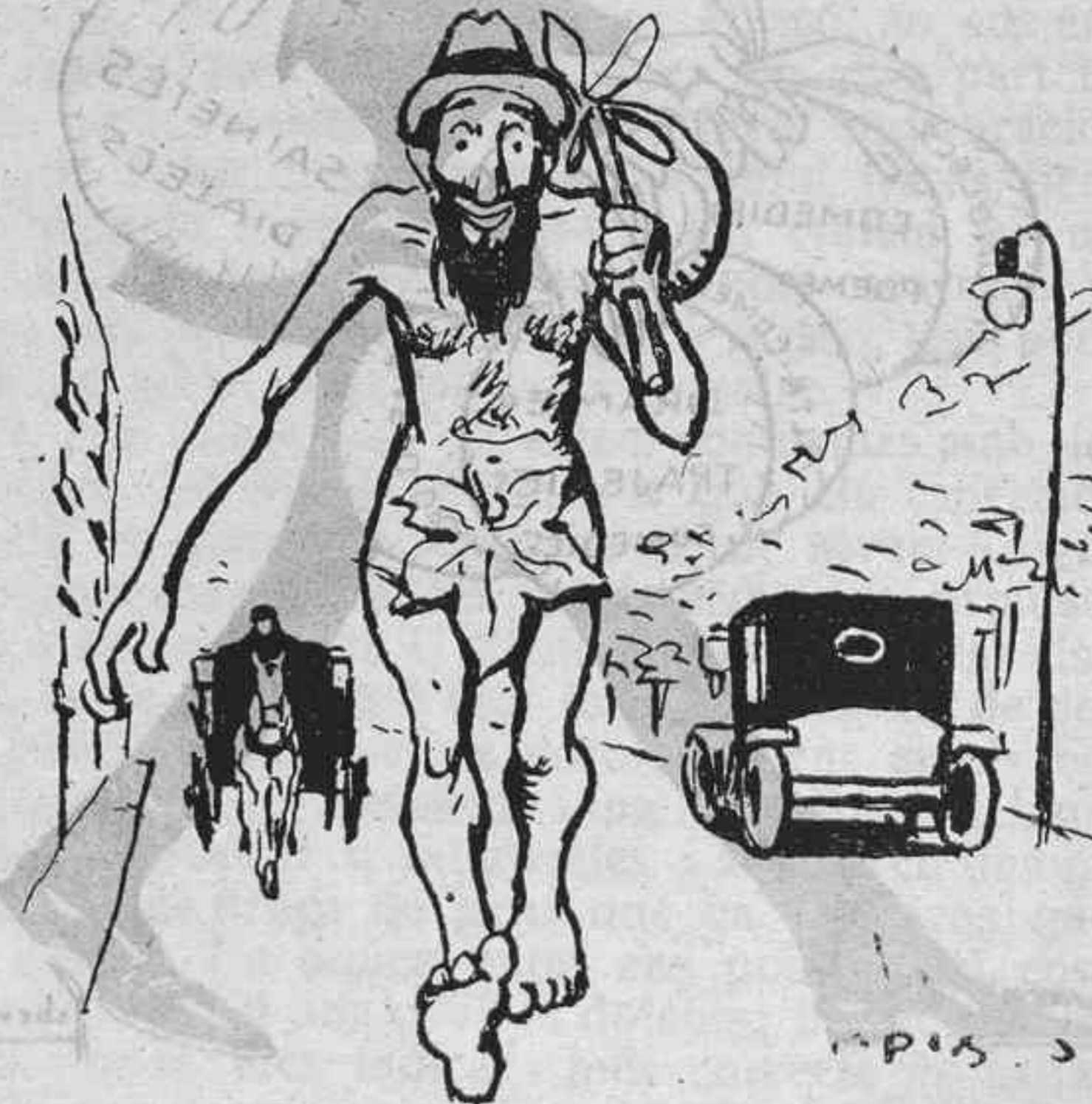
La dels transports

La dels sabaters

La dels hostalers

La dels sastres

INTERVIU (?)

amb don Enric «Ximenis»

PER la porta del carrer de Mendizábal entro a l'escenari de «Romea» dirigint-me al quarto del *primerissimo* actor Enric «Ximenis».

—Es pot passar?

—Qui és?... Qui demana?...

—En Ristol, redactor de L'ESQUELLA DE LA TORRATXA.

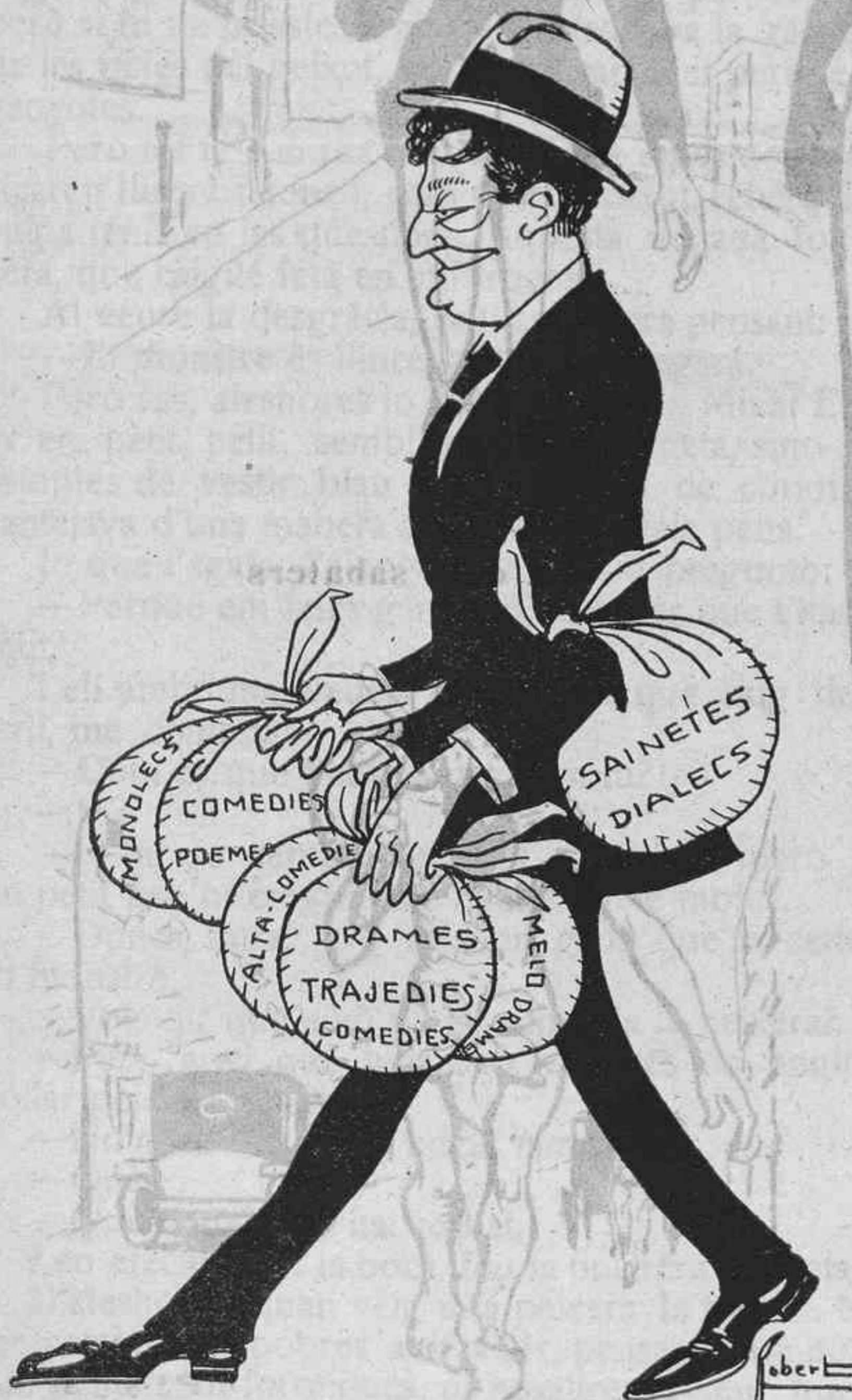
Al dir el meu nom, sento una veu, que diria que és d'En Canals, que mormura:

—Me'n vaig per l'altra porta; no els puc veure als periodistes.

—Endavant... passi!

Per fi, entro al *camerino* del gran creador del *Cyrano* al Paral·lel, que'm rep amb cara farrenya, amb cara d'emperador fracassat.

—Vostè dirà...

ELS NOSTRES ACTORS

Enric Giménez

—Venia a entreviuar-lo, a saber quins són els seus plans i projectes en la present temporada.

—Plans, projectes? No en tenim ni n'hem tingut mai. Nosaltres, amb la caixa d'En Fàbregas i Recasens en tenim prou. I, com pot comprendre, mentre ragi, seriem molt tontos, tant jo com En Canals, en trencar-nos-hi el cap.

—Estan contents de vostès, els seus empresaris?

—Molt, moltíssim... Com que no trobarien ningú que els hi portés tan bé, i els fes guanyar tants quartos!

—Tenen moltes obres en cartera?

—Moltes, i totes de grandios èxit. Ja deu haver vist que les dugues estrenades aquesta temporada quedaran de repertori.

—Pensa estrenar sovint?

—Dia sí i dia no. No vui que quedi res en cartera, res inèdit. Si és precis, faré seccions matinals a base d'estrenes. Vui tenir contents els autors.

—Ja han fet les paus amb En Guimerà, Rusiñol i Iglesias?

—Sols en apariència... no per gust; per a fer callar les capelletes dels seus quatre amics.

—Digui, pensa fer repertori antic?

—Sí, senyor... Faré *Terra baixa*, de la qual n'he fet un conciençut estudi; *Terra baixa*, interpretada per mí serà una estrena. El *Manelic* de l'Enric Borrás passarà a ésser el germà de llet del que jo crearé. Cregui que En Jaume B. Oriol i altres que's diuen primers actors podran aprendre molt del meu treball.

—Què me'n diu de l'opinió d'En Santpere, respecte la seva direcció en el Teatre Català?

—Res. En *Coquelin*, com li diuen vostès, a mí no'm serveix ni per a treure cartes. Que's quedi per a sempre amb la pornografia, que és el seu art.

—Què me'n diu del teatre per a infants, dels *matinées* per a la canalla?

—Tot és aigua calenta; una castanya darrera l'altra i terrenyines a la taquilla.

—I del sindicat teatral, què me'n diu?

—Si continua em retiro! A mí sindicats?... A mí manar-me?... Mai! Encara ha de nàixer qui em vulgui manar.

Obren la porta i entra un jove de comptaduria, notificant al senyor «Ximenis» que En Canals el demana.

—Diga-li que no hi puc anar—diu el creador del *Teatre Fàbregas Recasens* (abans Català).

—Diu que ho deixi tot i que no el faci esperar—contesta el noi.

—Dispensi—diu En «Ximenis»,—qui mana... mana.

—Això ja és vell.

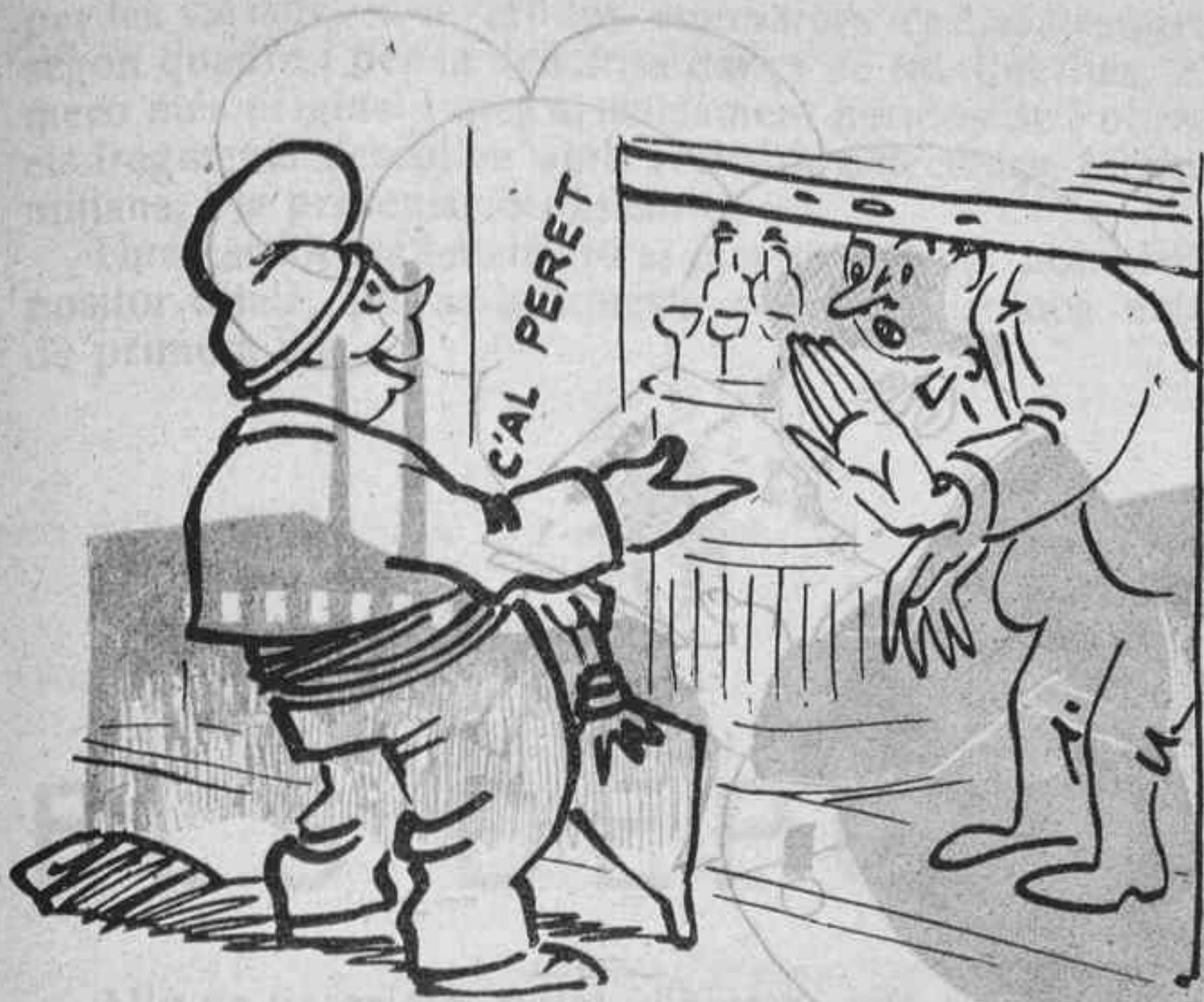
—Ristol—afegeix,—li prego digui als seus companys de premsa em tractin amb més benevolença. Digui'ls-hi que ja estem del tot convençuts que no en sabem de fer venir gent al teatre català, però la poca que vé en surt contenta...

—Sí, i no hi torna. Descuidi que els hi diré.

RISTOL

Meritori de 14 a 16 anys, que tingui bona lletra i sàpiga escriure a màquina, guanyarà tot seguit mensualitat.

Es pot sol·licitar la plaça per escrit a l'administració de L'ESQUELLA, donan bones referències.

- Volaria un tai de bacallà.
- No'l podem servir.

- Voldria un tai de pollastre.
- No en despatxem.

- Voldria un tai de badeia.
- Si no se'l pinta!

- Caram!... Home, gràcies a Déu!...

TELO ENLAIRE

ROMEA

La primera flor va resultar «flor de un dia», millor dit, «d'una nit». Veritat és que el seu autor, el literat senyor Massó Ventós, novell i inexpert, és qui té menys culpa en el fracàs. Ara aprendrà, l'Empresa, a deixar-se de compromisos i atendre millor a la consideració que's deu al públic. Qual-sevol persona de mitjà criteri que hagués llegit aquesta desgraciada obra, hauria pronosticat el que no podia deixar de succeir. Se pot dubtar de l'efecte teatral d'una comèdia, de la plasticitat de determinades escenes còmiques o dramàtiques i del relleu que pendran, i de la intensitat que puguin arribar a assolir amb l'ajuda de la màgica combinació dels diferents efectes de llum, vida i art que intervenen en tota estrena; però és que en aquesta primera flor, llegida—llegida amb cura, com deuen llegir les obres els directors—no és possible que hi vegessin mai condicions viables; una flor d'ermot, terrosa i migrada, sense cap alicient de color ni d'aroma.

A La primera flor li va passar lo pitjor que pot succeir-li a una obra pretenciosa del seu gènere: que el públic s'entris-

tia amb les escenes alegres i reia descaradament amb les dramàtiques. Per compassió al noi Massó, no ens entretindrem a explicar-los l'argument—que, per altra part tampoc ne té—ni menys a detallar les moltíssimes equivocacions de tècnica i de diàleg. Fem remarcar l'absolut fracàs, perquè hi tenim obligació i perquè fent-ho així creiem fer un bé a l'autor i a l'Empresa, per allò de «un bon escarment val per cent», no pas per malesvolenses a En Massó, jove poeta inofensiu a qui tenim per *deplacé* en el teatre.

Ultra, que diuen ara, no estem conformes amb les protestes irades del públic. Sentiríem que els espectadors de Barcelona es tornessin exageradament severos—diguem-ho clar—escandalosos com els de Madrid. Ja és prou severitat castigar a un autor amb el silenci, o amb fer callar els aplaudiments de la claca amb una mica de freginat de peix. Tot allò de picar de peus, riure sorollosament en els episodis dramàtics, tossir, fer *abucheos* i interrupcions, dialogar amb els còmics, abroncar a intèrpretes i autors, en una paraula, tot això és més propi de gent que va als toros que d'un públic educat. En aquest punt ens posem del costat del pobre autor. Quan una obra és dolenta, tan dolenta com La primera flor lo més indicat i més correcte és callar o fer callar als que s'entusiasmen interessadament. Voleu res més «mortalment» sorollós que un silenci «sepulcral» per l'autor

incipient, per a la Direcció culpable i per a l'Empresa més culpable encara?

Que no's repeteixi la «catàstrofe», és lo que desitgem tots els que sentim amor pel teatre català.

De la interpretació no tenim ni esma de parlar-ne. Tot restà supeditat al fatal destí de la comèdia. Pobre Ortíz!... I pobre Aymerich!... I, sobre tot, pobre Pallachí! Ell sí que podria agafar un látigo i dir a En Massó Ventós: Agenolla't!

TÍVOLI

Tres obres van donades d'ençà de la vetlla inaugural: *Thaïs*, *Pèlles et Melissande* i *Hamlet*.

Impossibilitats de fer una extensa crítica musical—que tampoc sabriem fer—per a cada una, ens cal sols remarcar que els artistes francesos han triomfat al «Tívoli»; en primer lloc la senyora Bugg, que és una eminent diva amb excelsos condicions d'actriu i de cantant; com així mateix cal senyalar l'admirable tasca de la senyora encarregada del paper de Ofèlia d'*Hamlet*, que té una veu exquisida, potent, i disposa d'una gràcia angelical i d'una escola magnífica. Va agradar extraordinàriament, així com els seus companys, que donaren un recomanable conjunt a la famosa òpera d'Ambrosi Thomas.

Els escenògrafs s'han lluit en el decorat copiosíssim de totes aquestes obres; però qui més s'hi ha distingit, naturalment és el gran amic nostre En Salvador Alarma, que ens ha brindat una veritable delícia pels ulls amb la seva hermosa «cambra» de *Pèlles et Melissande*. Arribarem a dir que va agradar més que la música d'En Debussy, una mica estranyota per a les orelles dels nostres filarmònics estragats de italianisme. I com que això és més complicat que Wagner!

S'esperen les representacions de *Parsifal* amb veritable espectació.

NOVEDADES

S'ha estrenat una opereta, *La reina amazona*, en tres actes. La música, que és superior a la lletra, és obra d'una aixerida compositora, la senyoreta Maria Rodrigo. Ella mateixa dirigí l'orquestra i va guanyar-se molts aplaudiments. L'obra durarà dies perquè és vistosa i la presenten bastant bé.

S'hi distingiren la senyoreta Ramos i En Murcia i En Fernández.

GOYA

Debutà En Vilches, i com era de preveure el teatre feia goig de debó. I amb moltes dones guapes que l'anaren a admirar. Quina sort té aquest home!...

L'obra d'En Croisset, *El corazón manda*, molt ben traduïda pel nostre Vilaregut, se presta admirablement per a la presentació d'una companyia.

Els artistes s'hi llüiren, i en primer lloc la López Heredia i el galan.

Molts aplaudiments a tots, i ben merescuts.

Ara faran també molts plens amb la famosa *La casa de la Troya*.

I esperem l'estrena per a tornar-hi.

VICTORIA

Una sarçuela en un acte i tres quadres, *La reina del Carnaval* acaba de obtindre una esplèndida acceptació. Venia precedida d'una gran fama; se parlava de 800 representacions donades a Amèrica, i realment cal confessar que s'ho val. El llibre, sense ésser res de l'altre món (encara que vingui de *allende los mares*) està ple de situacions musicals i el compositor s'hi ha lluit de valent. Des del chor del primer quadre, molt alegroi, que s'enganxa amb un dueto amorós molt inspirat, fins a la darrera escena també molt poètica, musicalment sentida amb força intensitat, passant

EL FABRICANT

—Mau, mau!... Això s'embolica.
Tenim sort que vé l'hivern
i es refredarà una mica

—Com és que baixes de Sabadell tan carregat?...
—Ja ho comprendràs!... Tinc de passar tot el dia
a Barcelona!...

per les variades i divertides comparses carnavalesques del segon quadre i per la deliciosa dansa de les lluernes, el número més original i més artísticament hermós de l'obra, tots els fragments s'escolten amb veritable delectança. L'execució mitjana, i la presentació passable.

Una xardorosa felicitació al mestre Aulí, el notable compositor català, qui amb aquesta obreta es col·loca entre els de primera fila.

ELS DEPORTS

Allò de Barcelona ciutat d'hivern, ens va resultant una gotlla. Sens dubte, el bon empresari de les curses de cavalls (que dit sigui entre nosaltres no és aquesta vegada la «Sociedad»), llegiria algun follet de propaganda de l'Atracció de Forasters i pensaria que aquest recó paradisiac era molt a propòsit per a guanyar uns quants milers de duros.

Se li ha d'agradir la bona intenció i per la nostra part, li desitgem que tots els elements meteorològics li prestin el «caliu» necessari per a que en les successives reunions hi hagi la gent que correspon.

I quina fredor en les de diumenge! I quina carretera... Verament, ens fem càrrec que per a anar a presenciar unes curses no val pas la pena d'exposar-se a quedar-se encallat durant unes hores en aquells camins africans. En resum, una festa deslluïda pel fret, per la pluja, per la manca de concurrència selecta i plebeia; confiem que pels dies successius la cosa anirà millor.

Es sapigut que el nom no fa la cosa i aquí hi han uns quants Clubs que estan acreditant el refrà. Ens referim als que sota la capa de esportius monten locals socials amb «épatants» salons i monumentals taules de jòc. No parlem precisament del caduc «Internacional S. C.» en plena bancarrota, ni de la «Colombòfila» (que's traslladarà aviat en un local encara millor); ens referim al «Aéreo» qual magnificència i riquesa ha enlluernat a tot hom, sobrepassant en molt a totes les nombroses cases competidores; veient que al menys l'un donava una copa per futbol, i l'altre engegava els coloms des de'l Tibidabo amb el natural «recreio» dels fotògrafs i tota la quitxalla, creuria convenient donar senyals de vida i que el nom de «aéreo» servís per quelcom més que per tapadera. D'aquí la prova de diumenge i consti que tocant a organització fou admirable; si per lo altre ho fan aixís, els que hi deixen els quartos ne deuen sortir sempre ben aconsolats i sense recança.

La llàstima és que tampoc el temps favorequé als aviadors i allò acabà malament pel nostre amor propi de catalans. Sols dos cobriren bé o malament el trajecte i eren estrangers. Dels nombrosos alumnes de la nostra Escola de Aviació que hi prengueren part, tots degueren quedar-se a mig camí havent de aterrir forçosament. És lamentable, majorment tenint en compte que per causes diverses no han sapigut aquesta «Escola» atreure's la simpatia o interès de la gent i els resultats de diumenge se presten com mai, als comentaris malèvols, inevitables.

STOP

Aquest número de L'ESQUELLA ha estat censurat per l'autoritat governativa

ESQUELLOTS

S'ha reunit la Comissió promotora del monument a Mossèn Cinto.

S'ha reunit?...—diran vostès—Aixís, doncs, aviat s'acabaran les obres?...—

Oh, no!... Deixin-me acabar de dir:

S'ha reunit per a nomenar president.

—Doncs, al cim de la xamenèia que fa tants anys destorba el pas de la Diagonal, que hi posin el President.

S'està estudiant, per l'Ajuntament, la manera de convertir el solar del carrer de Sant Pau on hi havia la antiga Galera, en un jardí escolar per a esbarjo de les criatures del districte.

Molt bé.

Però si volen portar criatures a esbargir-se en aquell lloc, abans haurien d'esquivar les palomas de tots aquells colomars del voltant, vulgo «casas de lenocinio».

O sinó, en lloc de higienitzar-les, les farem malbé, a les pobres criatures.

Fins avui, dia 17, restarà oberta a les «Galeries Laietanes» una exposició de obres artístiques, olis, aiguades i dibuixos d'En Manolo Lagar.

Tots aqueixos dies ha sigut molt visitada, elogiant-se tots els treballs, i sobre tot les teles, per intel·ligents i per profans.

Notes de Casa:

Per la benemèrita Associació «Amics dels Pobres de Les Corts-Barcelona», L'ESQUELLA DE LA TORRATXA fou convidada, dilluns passat, dia 13 a la manifestació cívica organitzada en homenatge al il·lustre patrici Josep Deu i Mata.

Tantes mercès.

Al parlar de l'elogiable tasca de l'Empresa del «Tívoli», diu En Pena, a *La Publicidad*:

«Nuestro mayor empeño estriba en que la actual temporada del Tívoli no sea flor de un día, sino que deje tras ella fructífera simiente para una pronta y más amplia reproducción.

Y entonces al vislumbrar ya en lontananza los primeros albores de nuestro tan suspirado teatro lírico nacional, por cuya hermosa realidad venimos en vano luchando hasta ahora y lucharemos cuanto convenga todavía, podremos sentirnos satisfechos y cantar la anhelada victoria.

Todo el problema que está sobre el tapete se reduce, de manera lisa y escueta, para mayor claridad, a los siguientes extremos:

1.—Las múltiples tentativas verificadas hasta aquí para crear el teatro lírico catalán han fracasado.

2.—La empresa que, con evidentes sacrificios da vida en la actualidad al teatro dramático catalán, bien puede hacer lo propio, si se lo propone, con nuestro teatro lírico.

3.—La solución la tiene el público.»

En Pena té raó. Ara és l'hora de fer ressucitar el teatre líric català. Creiem que ben preparada—sense imprevitacions ni compromisos—amb seny i valentia, podria fer-se una temporada brillant.

Amunt i crits, senyor Fàbregas!... Visca el «gènere xic de casa», que a la llarga té de donar diners i glòria!

Definitivament...

El proper diumenge, dia 19 del corrent, tindrà lloc a Alcover (Tarragona) la Festa d'homenatge pro-Aladern, descobrint se una làpida en la casa on va naixer l'il·lustrat poeta i filòleg català mort ara fa un any.

L'acte, segons referències, promet ésser esplèndid, i és ben just que ho sigui, doncs En Cosme Vidal (*Josep Aladern*) s'ho ben mereixia.

L'Ajuntament ha publicat i escampat profusament unes aclaracions respecte al nou arbitri que tots els ciutadans venim obligats a pagar sobre inquilinat.

En elles, al parlar de les cuotes, té molt compte de nomenar sempre el preu de tarifa corresponent al mes: «A tu et tocarà una pesseta, a tu un duro... etc.»...

Els murriets del Municipi ho fan aixís perquè *no ens espantem tant; perquè no ens faci tant efecte* com si ens diguessin dotze pessetes a l'any, dotze duros.

Santa Ignocència: això és com els venedors de la Boqueria, que quan se'ls pregunta ja quant això?, contesten a *tant les tres unses*, perquè si diguessin «tant la terça o la lliura» el comprador, esparverat, els respondria:

—Aneu a robar al camí reial.

Sort que aquesta cèdula no la adquirirà ningú.

Una comissió de botiguers de Barcelona ha demanat al nostre Ajuntament la supressió de la *Fira de Belcaire* (Encants).

No'n treuran res.

¿No veuen que si això es feia, en conseqüència haurien de suprimir també el Consistori municipal?

Volen una *Fira de Belcaire* més destartalada que aquella?... Pitjor que una fira de Belcaire: Un mercat de Calaf!

Això de les vuit hores ha vingut a produir sensibles augments en el preu de determinats articles.

I un dels que pujarà aviat, dintre pocs dies, amb aquest motiu serà el pa.

Lo que pensaran els sindicalistes:

«Que l'apugin, que demanarem més sou.»

I vinga estirar la corda uns i altres, que serà el conte de mai acabar, perquè els senyors Esteves acaparadors sempre estaran disposats a *demonstrar-nos* lo molt que han perdut amb la maleïda guerra, i no voldran mai cedir sense una immediata compensació.

La Tribuna s'ha traslladat al Teatre de Novetats. Al enterar-se'n, són molts els quins pregunten si la dirigirà En Pep Bergés.

Nosaltres no ho creiem.

Però sí que fa mal pensar que un diari ex germanòfil, conservador monàrquic i unionista per excelència se traslladi a la barraca d'un teatre.

I un hom no pot menys de exclamar:

—Tot és comèdia!...

Després de visitar les obres de la futura Exposició de Montjuic, diu que el senyor Amado «declaró que realmente no encontraba palabras con que expresar su admiración por lo que acababa de ver; añadiendo que estima que *el engrandecimiento de España se deberá a la inteligencia y laboriosidad de Cataluña.*»

Ai, ai, don Juli, que està a punt de rrelliscar!... Vostè se'n va tornant catalanista, i allà als *Madriles* se'l miraran malament.

Es una cosa que no els hi permeten als governadors. Els està vedat.

Els amos de cafès de «camareras» se exclamen davant del governador per la prohibició del jòc a la descarada.

Diuen que hauran de tancar.

Veritat és que si aqueixos establiments tanquessin els ciutadans *de sa casa* no hi perdriem gran cosa.

Se diu que el general Joffre ha acceptat la presidència dels pròxims Jocs florals de Barcelona.

Ansia!

A treballar bé i de ferm, poetes!

A veure si sou dignes del gran català.

Convé posar-vos a l'alçària del mariscal. Que vegi que si les espases catalanes se porten bé, les plomes d'oca no els hi van a rerassaga.

Si teniu el cabell malalt gasteu

CAPILAR AMERICANO

Exit grandios contra la CAIGUDA DEL CABELL
Activa ràpidament la SORTIDA I CREIXEMENT
IMPEDINT INSTANTÀNIAMENT LA CAIGUDA.

Preu: 6'50
pessetes estolx

Se ven a totes les Perfumeries i Drogueries
DIPÒSIT GENERAL:
J. ICART, Claris, núm. 10.—BARCELONA

Antoni López

Impressor

Impressions comercials

Treballs de totes menes

Olm, 8, interior
Telèfon 4115 A

El mejor disolvente de los uratos
Asepsia de las vías urinarias
Óxidos nefríticos
Reuma articular
Nefritis
Rifus
Gota

UROMETINA

PlDASE
tableta expl.
activo. Muestras
a los señores médicos
Agte. gen.: S. NAVARRO
Rambla del Centro, 8 y 10-Barcelona

Bloks Notes

a DEU cèntims

BAZAR UNIÓN Unió, n.º 3
BARCELONA

EDEN CONCERT

COMTE DEL ASSALT, 12

MUSIC-HALL DE PRIMER ORDRE - Tots els dies grans espectacles a les 3 1/4, tarda i a les 9 1/2 nit

Mr. MAÑO

Manipulador, nuevo
en Barcelona

LA GOYITA

Aplaudida estrella
de varietés

La próxima semana fijaremos el día que aparecerá

EL AÑO EN LA MANO

Almanaque enciclopedia

DE LA
VIDA PRACTICA
PARA
1920

Santoral, Calendario perpetuo, Astronomía, Agenda practica Recetas, Memorandum, Meteorología, Sport, Teatro, Religión Culinaria, Inventos, Modas,

Una obra escénica completa, Resumen diario de todos los hechos notables, Bodas sensacionales, Progre-

sos de la aviación, Los monumentos de la guerra, Estadísticas americanas, Del armisticio a la Paz Páginas musicales, Agricultura, Economía doméstica, Curiosidades, Anécdotas cómicas, Muertos ilustres, Caricaturas, Consejos medicinales, Concursos, etc., etc.

PRECIOS: En rústica, 1'50 ptas., Encuadernado 2 ptas'

AVISO: Si alguno de nuestros corresponsales no tuviera formulado el pedido de ejemplares que lo formule sin pérdida de correo pues los pedidos serán servidos por riguroso turno.

ACTUALIDAD

D. JUAN TENORIO

Drama fantástico por el inmortal
José Zorrilla

Un tomo

Pesetas 1

EL NUEVO TENORIO

Leyenda dramática en 7 actos
por J. M.ª Bartrina y Rosendo Arus

Un tomo

Pesetas 2

J. PÉREZ LUGIN

La casa de la Troya

ESTUDIANTINA

Nueva edición

Pesetas 4

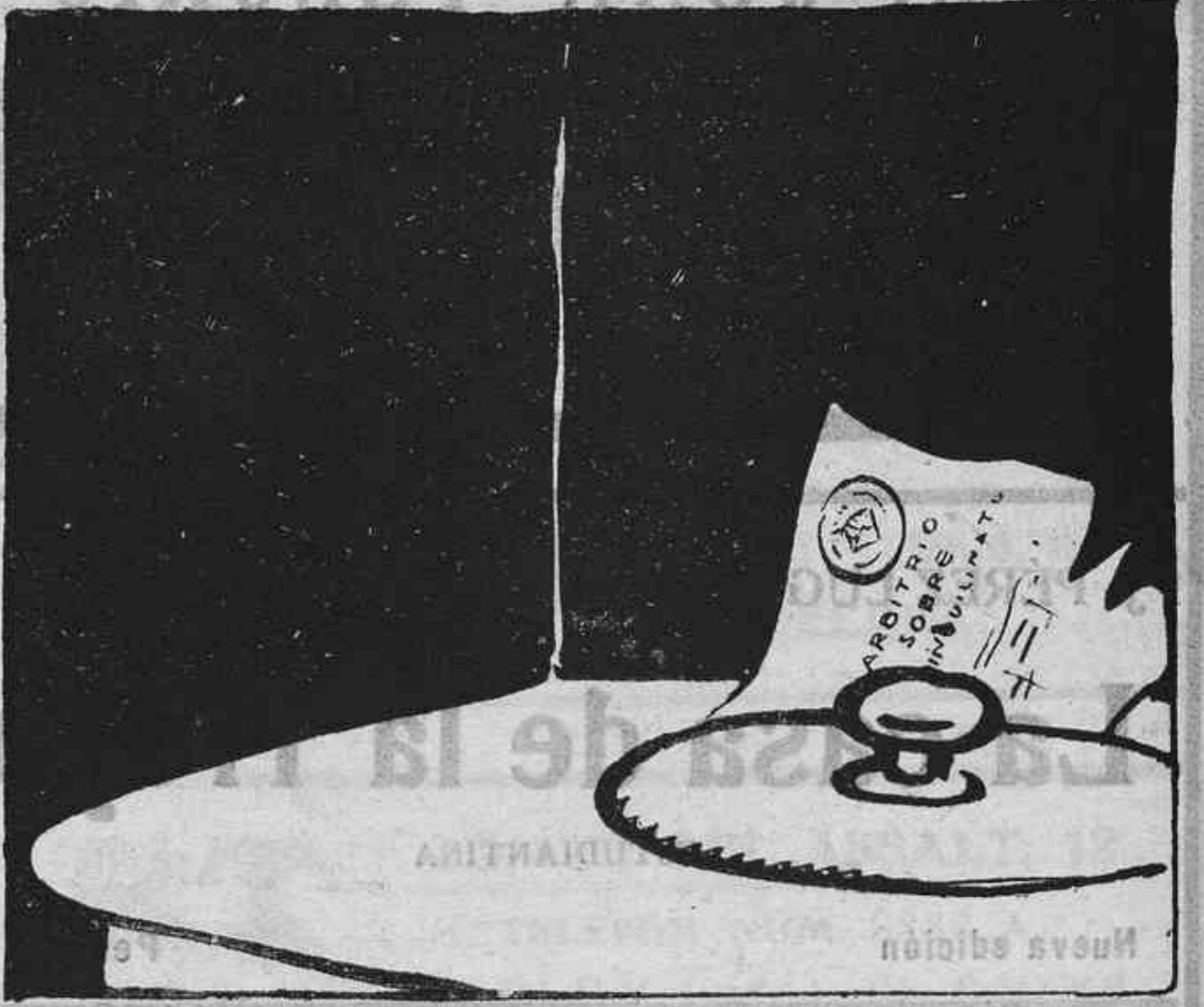
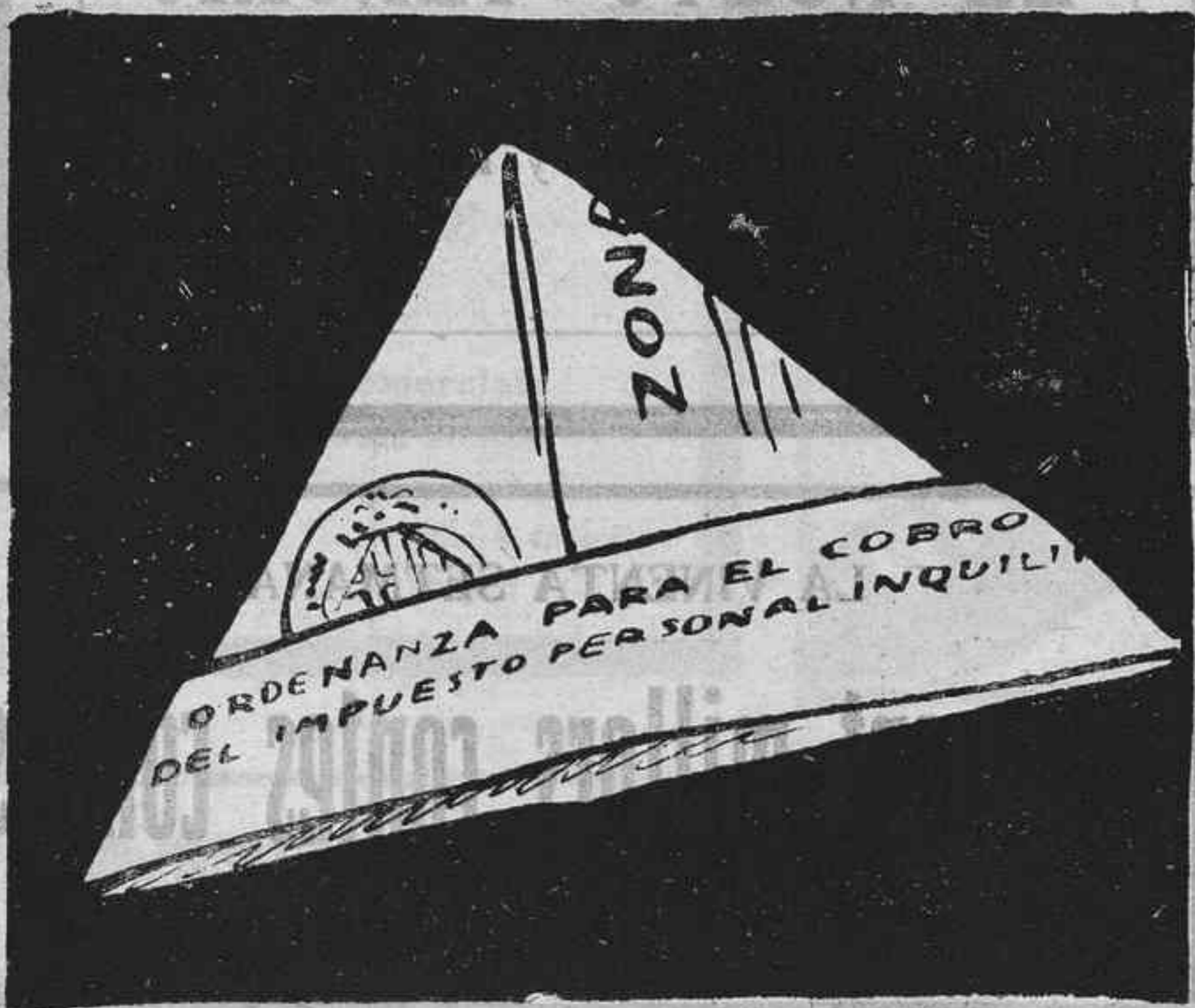
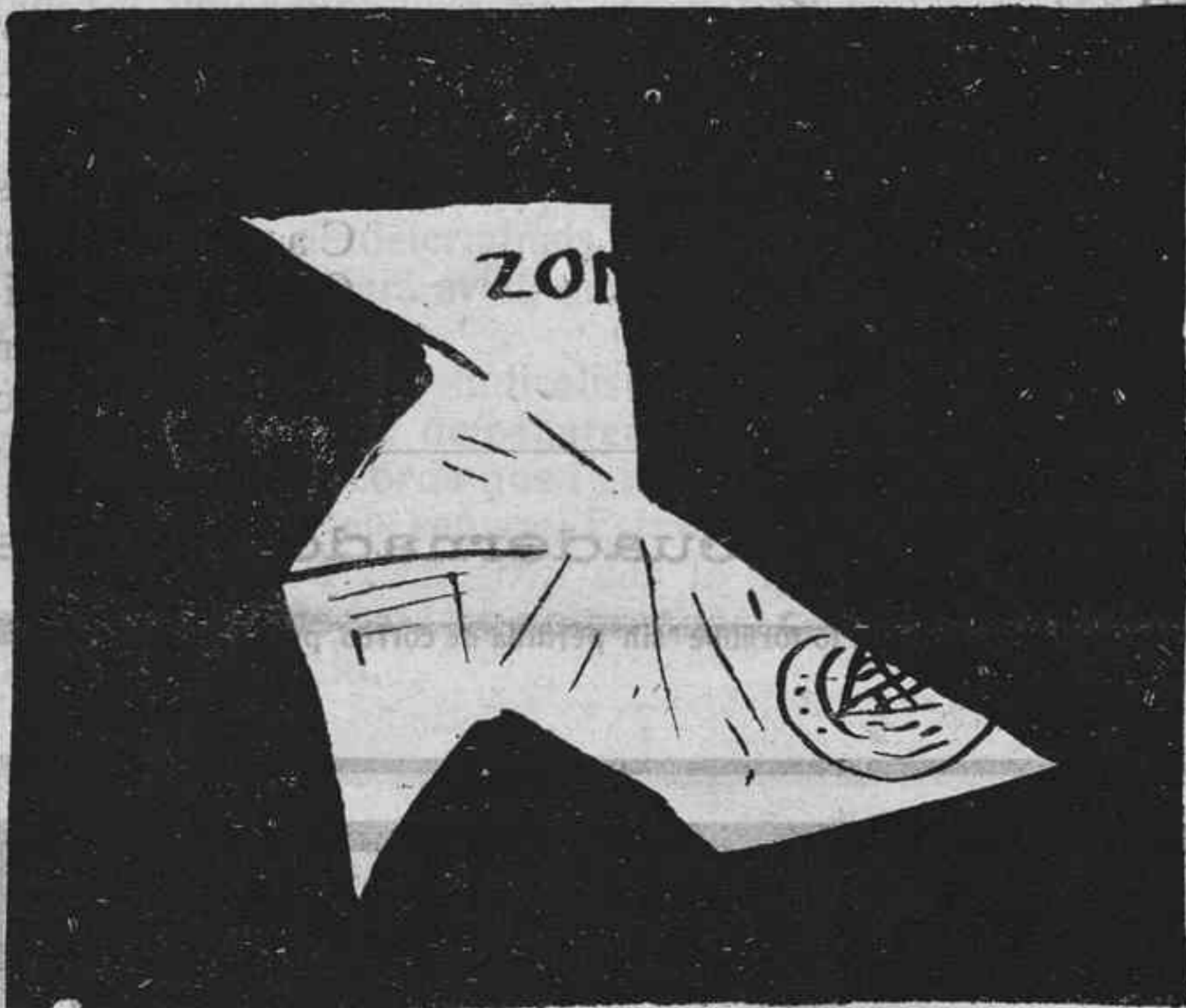
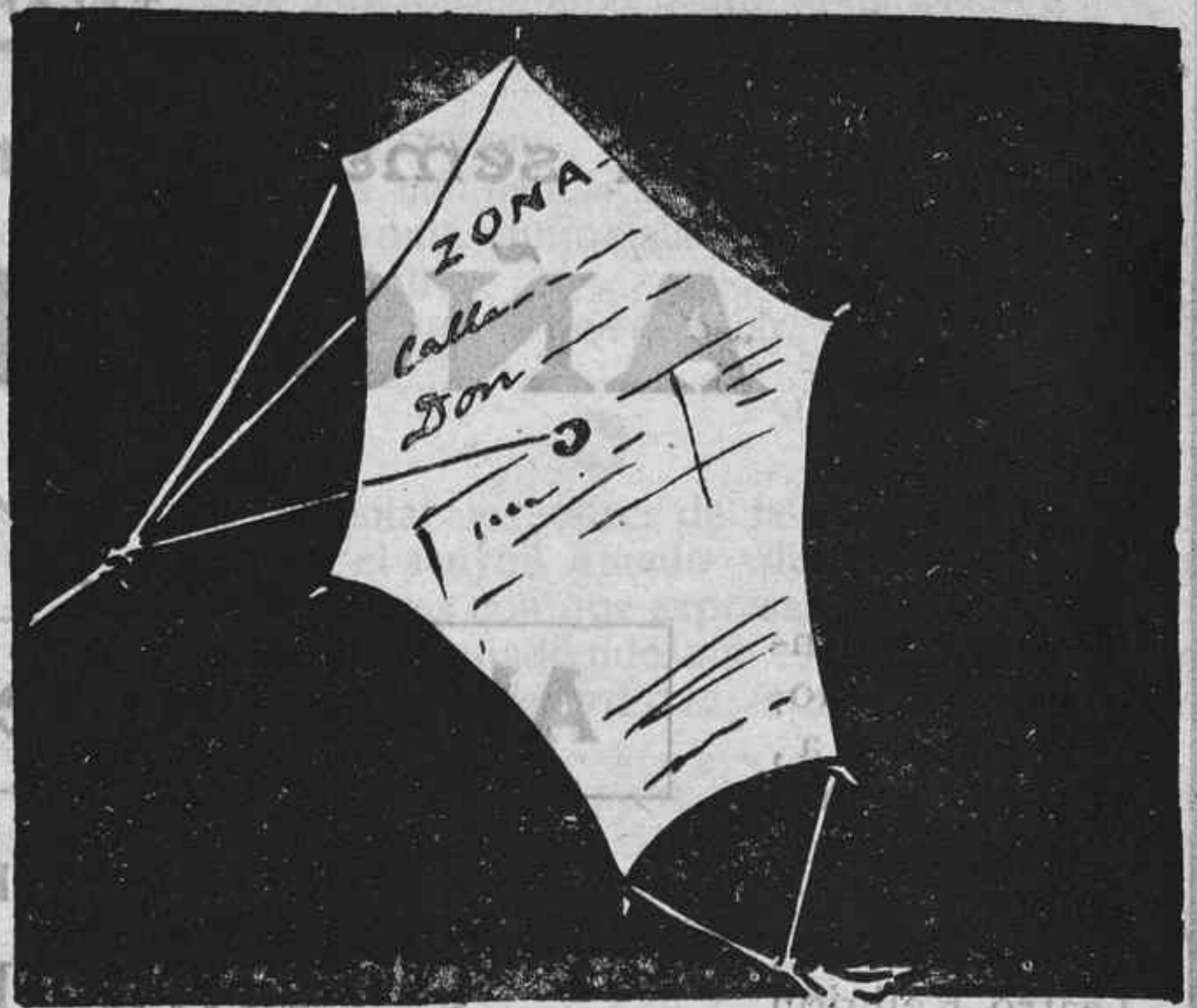
LA VINENTA SETMANA

Els cent millors contes còmics

Un tom

Pesetes 2

NOTA.—Tothom qui vulgui adquirir qualsevol de dites obres, remetent l'import en lliurances del Gir Postal o bé en segells de franqueig al llibreter Antoni López, Rambla del Mig, 20, Barcelona, la rebrà a volta de correu, franca de ports. No responem d'extravios, si no's remet, además, un ral per a certificat. Als corresponsals se'ls otorguen rebalxes.

Què'n faran de la «fulla d'inquilinato» els veïns de Barcelona?

Nueva edición

NOTA: Totes les dades són aproximades i no s'ha de considerar un text oficial. El Govern de les Illes Balears no es fa responsable de les dades que apareixen en aquest document.